

**'Weg strijd,
welkom
harmonie!'**

-Viva Mama

Eva Bronsveld
**temperamentvolle
kinderen**

Zo geef je het beste aan gevoelige,
intense kinderen met een sterke wil

Lezers over *Temperamentvolle kinderen*:

‘Eén van de beste boeken over opvoeden die ik tot nu toe gelezen heb!’

‘Ja, super boek!’

‘Dit boek is mn bijbel. Kan t aan iedereen aanbevelen!’

‘Superblij met het boek! Ik heb nu eindelijk een handleiding voor m’n temperamentvolle bijna-kleuter!’ 😊👍

‘Het boek leek op sommige momenten over mijn eigen zoon geschreven. Zo herkenbaar, zo confronterend ook wel...’

‘Ben ook erg blij met je boek. Ik noem hem al de gebruiksaanwijzing van een van onze kinderen.’ 😊

Eva Bronsveld

Temperamentvolle kinderen

*Zo geef je het beste aan gevoelige, intense kinderen
met een sterke eigen wil*

KOSMOS

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl

 Volg ons op [Twitter@Kosmosuitgevers](https://twitter.com/Kosmosuitgevers)

Eerste druk: september 2014

Achtste druk: februari 2017

© 2014/2017 Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, onderdeel van VBK | media

Auteursfoto: Joshua Rood

Lay-out binnenwerk: ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 215 6484 5

ISBN e-book 978 90 215 6485 2

NUR 847

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

Inhoud

Voorwoord 6

Hoofdstuk 1 Wat zijn temperamentvolle kinderen 9

Hoofdstuk 2 Wat heeft een temperamentvol kind nodig? 24

Basisbehoeften 25 - Behoeftte aan verbinding 28 - Behoeftte aan controle 35 - Behoeftte aan voorspelbaarheid 41 - Behoeftte aan ontspanning 46 - Botsende behoeften 52

Hoofdstuk 3 Wat vindt een temperamentvol kind lastig? 56

Prikkels van buitenaf 57 - Macht 67 - Overgangen 79 - Afwijzing 86 - Spannende gebeurtenissen 91

Hoofdstuk 4 Samenwerken met een temperamentvol kind 97

De voordelen van samenwerken 97 - Samenwerken in de praktijk 100 - Afspraken en routines 110 - Nadelen straffen en belonen 117

Hoofdstuk 5 Hoe kun je omgaan met de negatieve emoties van een temperamentvol kind? 125

Hoofdstuk 6 Ouder zijn van een temperamentvol kind 143

Twijfels 144 - Reacties van anderen 149 - Zelf rustig blijven 157 - Hoe zorg je dat het leuk blijft 170 - Als je zelf temperamentvol bent 175

Hoofdstuk 7 Lastige situaties voor een temperamentvol kind 180

Eten 180 - Slapen 188 - Feestjes en bezoek 196 - Ochtendritueel 201 - Beeldschermen 205 - Opruimen 211 - School 214 - Boodschappen doen 223 - Kleren kopen 227 - Sinterklaas 232 - Dokter en ziekenhuis 236 - Op vakantie gaan 243

Nawoord 249

Register 253

Voorwoord

Natuurlijk heb ik, net als jij waarschijnlijk, de leukste kinderen van de hele wereld. Ze zijn lief, enthousiast, gedreven en gepassioneerd. Op de meeste dagen is het één groot feest om met ze samen te leven. Er wordt luidkeels gezongen, onbehaarlijk gelachen en heel veel geknuffeld.

Maar hoe kon het dan toch dat het bij ons thuis soms zo ontzettend moeizaam ging? Waarom krijste mijn dochter letterlijk de hele schoenwinkel bij elkaar omdat haar voetjes opgemeten werden? Hoe kwam het toch dat mijn zachtaardige zoon tijdens verjaardagen opeens veranderde in een ongeleid projectiel en nergens meer naar wilde luisteren? Wat zorgde ervoor dat onze kinderen na afloop van een gezellig feestje thuis de boel bijna afbraken terwijl ze eigenlijk doodmoe waren? (Ik zou nog wel honderd voorbeelden kunnen geven, maar je snapt het inmiddels vast wel.)

Lange tijd heb ik gedacht dat het aan mij lag. Misschien paste ik de adviezen die ik als opvoeddeskundige aan anderen gaf zelf toch niet goed toe. Misschien was ik niet consequent genoeg, of juist te ongeduldig. Misschien legde ik de lat te hoog en verwachtte ik te veel van mijn kinderen.

Toch wist ik ergens ook wel dat het daar niet aan lag. Ik was dan misschien geen perfecte moeder (bij lange na niet), maar ik was toch zeker ook geen slechte.

Ik ging me er verder in verdiepen en wat blijkt? Kinderen kunnen inderdaad met verschillend temperament ter wereld

komen. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat bepaalde eigenschappen wel degelijk aangeboren zijn. Mijn dochter is niet zo gevoelig doordat ik haar te veel pampers, het is juist andersom. Door haar gevoeligheid heeft zij meer geborgenheid nodig en als moeder bied ik haar die. En mijn zoon ontwikkelde niet een sterke eigen wil doordat ik hem altijd zijn zin geef, nee, ik geef hem juist vaak de ruimte om zijn eigen keuzes te maken omdat hij daar zo'n ontzettende behoefte aan heeft.

In de praktijk ontdekte ik ook dat er meer kinderen zijn zoals die van mij. Kinderen met een heel sterke eigen wil, die het liefst hun eigen plan trekken, maar die tegelijkertijd niks liever willen dan harmonie. Kinderen die aan de ene kant zo'n ontzettende behoefte hebben aan rust en ontspanning, maar aan de andere kant juist de ene na de andere uitdaging aan willen gaan. Kinderen die, net als de mijne, veel meer nodig hebben om goed te 'gedijen'. Bij iedere lezing of workshop die ik gaf over opvoeden, zaten altijd wel een paar ouders met net zulke kinderen. Ouders bij wie het thuis ook moeizamer gaat dan in andere gezinnen en die ook het gevoel hebben dat hun kind 'meer' nodig heeft. Ik ontmoette ouders die regelmatig met hun handen in het haar zaten, ouders die de hele dag strijd hadden met hun kind of ouders die zichzelf dingen tegen hun kind hoorden schreeuwen waar ze zelf van schrokken.

Dat was het moment waarop ik erover begon te bloggen. Reacties van lezers als 'Het lijkt wel of het over mijn kind gaat' of 'Zat je hier soms stiekem in een hoekje te gluren?' lieten me inzien dat er een veel grotere groep kinderen is met deze combinatie van eigenschappen dan ik zelf eerst voor mogelijk had gehouden. Ik besloot workshops te gaan organiseren speciaal voor deze doelgroep. Workshops speciaal voor ouders van kinderen met 'meer temperament'.

Die workshops waren voor alle deelnemers een feest van herkenning. Ouders mailden me na afloop vaak dat ze weer konden genieten van hun kind. Sommige lieten weten dat ze hun kind veel beter snapten en weer konden zien hoe leuk hij eigenlijk is. Of dat ze veel minder strijd hadden thuis en de driftbuien drastisch waren verminderd. Er werd ook steeds vaker gevraagd of ik alles op papier wilde zetten zodat ze het thuis nog eens konden nalezen. Dat laatste heb ik gedaan en het resultaat daarvan ligt nu voor je. Een boek vol ideeën, suggesties, uitleg en praktische tips. En veel voorbeelden van ouders (heel veel dank daarvoor) omdat ieder kind, én iedere ouder, toch weer anders is.

Handig om te weten is dat je alle adviezen ook kunt gebruiken bij je andere kinderen. Wat in dit boek wordt beschreven is namelijk fijn voor alle kinderen. Temperamentvolle kinderen hebben het alleen nog veel harder nodig.

Ik heb het in dit boek altijd over een hij. Dat leek me prettiger voor de leesbaarheid. Het spreekt voor zich dat ik hiermee ook een zij bedoel. Er bestaan namelijk ook temperamentvolle meisjes. Geloof me, daar weet ik alles van.

Hoofdstuk I

Wat zijn temperamentvolle kinderen?

Kan jouw zoon ook volledig over de rooie gaan omdat zijn Spiderman-T-shirt in de was zit? Weigert je dochter om aan tafel te komen omdat ze haar kleurplaat nog niet af heeft? Kan jouw kind volledig overstuur thuiskomen omdat de juf die dag boos tegen hem deed? Kortom, lijkt jouw kind op veel dagelijkse dingen heftiger, intenser of emotioneler te reageren?

Dan is de kans groot dat jij toevallig een temperamentvol exemplaar hebt gekregen. Daar zitten heel positieve kanten aan, maar het kan in de dagelijkse praktijk ook behoorlijk lastig zijn. Dat laatste is waarschijnlijk de reden dat dit boek nu voor je ligt. Hopelijk geeft het je inzicht in de positieve kanten van het karakter van je kind en biedt het je handvatten om op een voor jullie allebei plezierige manier om te gaan met de lastige.

Wat zijn temperamentvolle kinderen?

Met temperamentvolle kinderen bedoel ik intense, gevoelige en opmerkelijke kinderen die een sterke eigen wil hebben. Dit zijn prachtige eigenschappen, en zelfs eigenschappen die we in volwassenen vaak erg waarderen, maar die we bij kinderen vaak maar lastig vinden.

Ieder kind is uiteraard anders. Temperamentvolle kinderen verschillen onderling net zoveel als andere kinderen wat betreft de mate waarin ze bepaalde eigenschappen bezitten. Toch blijken er in de praktijk veel kinderen te zijn die hoger 'scoren' op al deze eigenschappen dan gemiddeld.

Er is niet één hokje waar je een kind in kunt stoppen, en het is ook zeker niet mijn bedoeling wéér een nieuw label te ontwikkelen dat op kinderen geplakt kan worden. Het tegendeel is waar!

Het is meer een verzameling eigenschappen die veel ouders in hun kind herkennen, maar waarbij kinderen wel kunnen verschillen in de mate waarin ze een bepaalde eigenschap bezitten. Zo zal het ene kind misschien een extreem sterke eigen wil hebben en slechts iets meer dan gemiddeld gevoeliger zijn, terwijl het andere kind juist ontzettend opmerkzaam en intens is en maar iets meer dan gemiddeld scoort op het hebben van een sterke eigen wil.

Daarbij heeft je kind natuurlijk ook nog andere eigenschappen die van invloed zijn op hoe hij zich voelt en gedraagt. Een temperamentvol kind dat heel extravert is, vertoont ander gedrag dan een introvert temperamentvol kind. En als hij heel beweeglijk is, ziet dat er anders uit dan een leeftijdsgenoot die net zo temperamentvol is, maar fysiek verder heel rustig. Toch geven zoveel ouders aan dat ze hun eigen zoon of dochter herkennen in de beschrijving van een tempe-

ramentvol kind dat één overkoepelende term voor deze kinderen gerechtvaardigd lijkt. Niet om een etiketje op hen te plakken, maar om ouders (en docenten, opa's en oma's, balletjuffen en voetbaltrainers en al die anderen) handvatten te bieden om met deze bijzondere kinderen om te gaan.

Laten we daarom eens wat verder inzoomen op de eigenschappen die temperamentvolle kinderen meer bezitten dan de meeste andere kinderen.

Intens

Een kind met een intens karakter ervaart alles – het woord zegt het al – heel intens. Zo kunnen intense kinderen heel enthousiast zijn, ontzettend uitbundig reageren, gepassioneerd met een hobby bezig zijn of onbedaarlijk lachen, maar ook kunnen ze, door hun diepe beleving, heel diepzinnige vragen stellen. Ze komen hierdoor vaak wijs uit de hoek.

Mensen die hier op bezoek komen, weten vaak niet wat ze meemaken. Ze worden zo uitbundig begroet door onze zoon Jesper dat ze er soms gewoon verlegen van worden.

Nova kan lachen tot ze er letterlijk bij neervalt. Ze heeft zo'n aanstekelijke lach dat het regelmatig voorkomt dat de hele visite hier in een deuk ligt, terwijl we allemaal geen idee hebben waar het eigenlijk over gaat.

Linde denkt heel diep na over van alles en nog wat. Ze stelt dagelijks filosofische vragen en kan zich verdiepen in zaken waar ik mijn hele leven nog niet bij heb stilgestaan.

Diezelfde intensiteit kan ook voor veel lastige situaties zorgen. Je kind ervaart zijn negatieve emoties bijvoorbeeld ook veel dieper en de heftigheid waarmee hij zijn emoties uit, kan ook nogal indrukwekkend zijn. Daarnaast kan hij in al zijn enthousiasme soms zo luidruchtig zijn dat anderen dat als hinderlijk ervaren. Overigens zijn er ook temperamentvolle kinderen die naar buiten toe veel rustiger reageren, maar die vanbinnen alles net zo heftig beleven.

Als Valerie haar dikke teen stoot, schreeuwt ze letterlijk alsof ze geslacht wordt. Haar gegil gaat door merg en been. Als ik reageer met 'nou nou, zo erg is het toch niet?' begint ze alleen maar harder te gillen.

Mees kan met geen mogelijkheid zachtjes doen. Hij doet het niet om vervelend te doen, hij is gewoon heel luidruchtig in alles wat hij doet. Het lijkt wel of hij niet gewoon kan praten, hij roept of gilt gewoon altijd. Al toen hij een maand oud was, waren ze op het consultatiebureau onder de indruk van zijn volume. Thuis word ik er ook wel eens gek van, maar zeker in gezelschap van andere mensen schaam ik me er ook wel eens voor.

Als Johanna iets heel verdrietigs heeft meegemaakt, kan ze echt volledig van slag zijn. Ze kan zich rustig een halve dag op haar kamer verschansen en ze sluit zich dan helemaal af voor alles en iedereen.

Gevoelig

Naast die intense kant hebben temperamentvolle kinderen ook een bovengemiddeld gevoelige kant. Gevoelige kinderen heb-

ben behoefte aan harmonie. Ze willen het anderen graag naar de zin maken. Ze hebben een groot hart en geven vaak veel uitingen van liefde, zoals lieve opmerkingen, stevige knuffels of briefjes met liefdesverklaringen. Ze kunnen zich erg goed inleven in anderen, ze voelen bijna zelf wat een ander voelt.

Pjotr wil het liefst dat iedereen het naar zijn zin heeft. Hij voelt anderen erg goed aan. Als ik niet lekker in mijn vel zit, heeft hij dat als eerste in de gaten en hij doet dan echt zijn best om me op te vrolijken.

Marijke komt me heel vaak kusjes brengen en vertellen dat ze me lief vindt. Soms komt ze vanuit de andere kant van de speeltuin helemaal naar me toe lopen, alleen om even te knuffelen.

Al toen Abel op de peuterspeelzaal zat, maakte hij lieve briefjes voor de andere kindjes. Als we samen cakejes hadden gebakken wilde hij ze het liefst aan iedereen uitdelen, zelfs als dat betekende dat er voor hemzelf geen meer overbleef.

Die gevoeligheid heeft natuurlijk ook een andere kant. Zo kan je kind bijvoorbeeld veel meer last hebben van een nare sfeer en sneller van slag raken van mensen die gestrest zijn of geïrriteerd reageren. Ook kan hij veel gevoeliger zijn voor harde geluiden, kriebelende stoffen en andere prikkels van buitenaf, soms zelfs zoveel dat hij daardoor even niet meer goed kan functioneren.

Toen Roan vijf was, gingen we voor de eerste keer naar de bioscoop. Hij verheugde zich er ontzettend op. Binnen

'Deskundige Eva Bronsveld geeft waardevolle adviezen' - *Psychologie Magazine*

Temperamentvolle kinderen zijn vaak intenser, gevoeliger, koppiger, opvliegender of eigenwijzer dan andere kinderen. Om zich goed te kunnen ontwikkelen hebben zij bovendien meer behoefte aan verbinding, voorspelbaarheid, inspraak en ontspanning. Het kan voor ouders echter een hele zoektocht zijn om achter de ware behoeften van hun kind te komen en uit te vinden hoe ze hieraan kunnen voldoen. Lukt dat niet, dan kunnen koppig gedrag, dramatische driftbuien of hysterische huilbuien hun deel zijn. Lukt het wel, dan gaat het vaak juist heel goed met hun kind en kan het temperament in zijn of haar voordeel gaan werken.

Eva Bronsveld geeft de ouder of onderwijzer inzicht in het temperament van het kind en biedt praktische handvatten en concrete tips om te ondersteunen en te begeleiden.

- Met een heldere uitleg van de eigenschappen van temperamentvolle kinderen.
- Een benadering die ook uitzonderlijk goed werkt bij kinderen die niet of minder temperamentvol zijn.

Eva Bronsveld is pedagoog en onderwijsadviseur. Zij geeft trainingen en workshops aan ouders en professionals. Zelf heeft zij drie kinderen, van wie twee temperamentvol. Eva is een van de auteurs van Van achter het behang tot over je oren en Samen spelen, wat nou delen.

ISBN 978-90-215-6484-5

9 789021 564845 >

www.kosmosuitgevers.nl

KOSMOS

NUR 847
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen.